

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΑΓΧΟΥΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΘΛΙΨΗΣ ΣΕ ΕΠΙΒΙΩΣΑΣΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΑΠΟ ΚΑΡΚΙΝΟ ΜΑΣΤΟΥ

¹Αγγέλη Πηνελόπη, ²Φασόη Γεωργία, ²Ζαρταλούδη Αφροδίτη, ²Καλεμκεράκης Ιωάννης, ³Κωνσταντινίδης Θεοχάρης, ²Γκοβίνα Ουρανία

¹Λαϊκό Νοσοκομείο Αθηνών, ²Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής, Τμήμα Νοσηλευτικής, ³Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο, Τμήμα Νοσηλευτικής

Εισαγωγή: Οι επιβιώσασες από τον καρκίνο του μαστού βιώνουν αρνητικές επιπτώσεις στη σωματική και ψυχική τους υγεία, συμπεριλαμβανομένων και των διαταραχών ύπνου, μετά την ολοκλήρωση της θεραπείας και σε όλο το φάσμα της επιβίωσης.

Σκοπός: Η διερεύνηση του άγχους και της κατάθλιψης γυναικών που έχουν επιβιώσει από καρκίνο του μαστού στη μεταθεραπευτική φάση.

Υλικό & Μέθοδος: Συγχρονική μελέτη με συμμετοχή 170 ασθενών που παρακολουθούνταν από δύο χειρουργικές κλινικές κεντρικού νοσοκομείου της Αθήνας το χρονικό διάστημα Δεκέμβριος 2019 - Μάρτιος 2020. Χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς κοινωνικό-δημογραφικών στοιχείων 14 ερωτήσεων και η ελληνική έκδοση της Νοσοκομειακής Κλίμακας Άγχους και Κατάθλιψης (Hospital Anxiety and Depression Scale, HADS) 14 ερωτήσεων, οι οποίες βαθμολογούνται σε κλίμακα 0-3. Για την ανάλυση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό πρόγραμμα SPSS 23,0.

Αποτελέσματα: Η πλειοψηφία του δείγματος ήταν ηλικίας 61-70 ετών (41,4%), έγγαμες (56,9%), με δύο παιδιά (56,3%) και απόφοιτες τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (41,8%) (Πίνακας 1). Οι μέσες βαθμολογίες των υποκλιμάκων άγχους ήταν 7,78±5,04 και της κατάθλιψης 6,42±4,69, ενώ παθολογικά επίπεδα άγχους διαπιστώθηκαν στο 29,4% και κατάθλιψης στο 18,2% των ασθενών. Η συσχέτιση μεταξύ κατάθλιψης και άγχους ήταν ισχυρώς θετική ($p=0,683$, $p<0,001$) (Πίνακας 2). Στην εμφάνιση άγχους επέδρασαν ο αριθμός ανήλικων παιδιών ($p=0,008$) και η χρήση φαρμακευτικής θεραπείας για την αντιμετώπιση των ψυχικών διαταραχών ($p=0,038$) και στην εμφάνιση κατάθλιψης η διάρκεια θεραπείας ($p=0,029$), ο αριθμός ανήλικων παιδιών ($<0,001$) και η λήψη φαρμακευτικής θεραπείας για την αντιμετώπιση ψυχικών διαταραχών ($p=0,008$). Από την πολλαπλή παλινδρόμηση με εξαρτημένη μεταβλητή την απνία και ανεξάρτητες το άγχος και την κατάθλιψη φάνηκε ότι το άγχος και η κατάθλιψη εξηγούν το 41,60% της μεταβλητότητας της AIS ($R^2=0.416$, $p<0.001$). Η συμβολή του άγχους στην απνία ήταν ελαφρά μεγαλύτερη ($B=0.373$) σε σύγκριση με αυτή της κατάθλιψης. ($B=0.329$) (Πίνακας 3).

Συμπεράσματα: Διαπιστώθηκαν αυξημένα επίπεδα άγχους και κατάθλιψης για ένα ικανό ποσοστό γυναικών, καθώς και παράγοντες που τα επιβαρύνουν, με σημαντικότερους τον αριθμό ανήλικων παιδιών, τη διάρκεια θεραπείας και τη χρήση φαρμακευτικής αγωγής για την αντιμετώπιση των ψυχικών διαταραχών.

Πίνακας 1. Χαρακτηριστικά του δείγματος γυναικών με Ca μαστού (n=170)

		N	N%
Πλήθος παρελθόντων θεραπειών	1,00	7	4,1%
	2,00	58	34,1%
	3,00	66	38,8%
	4,00	39	22,9%
Διάρκεια θεραπείας	Λιγότερο από 1 έτος	63	37,7%
	1 έτος	76	45,5%
	2-5 έτη	21	12,6%
	Περισσότερο από 5 έτη	7	4,2%
Χειρουργική θεραπεία	Όχι	0	0,0%
	Ναι	170	100,0%
Χημειοθεραπεία	Όχι	56	32,9%
	Ναι	114	67,1%
Ακτινοθεραπεία	Όχι	84	49,4%
	Ναι	86	50,6%
Ορμονοθεραπεία	Όχι	70	41,2%
	Ναι	100	58,8%
Στοχευτική θεραπεία	Όχι	163	95,9%
	Ναι	7	4,1%
Τι είδους θεραπεία κάνετε τώρα;	Ορμονοθεραπεία	91	84,3%
	Στοχευτική θεραπεία	9	8,3%
	Άλλο	6	5,6%
	Ορμονοθεραπεία και στοχευτική θεραπεία.	2	1,9%
Πλήθος παθολογικών προβλημάτων	0,00	17	10,0%
	1,00	100	58,8%
	2,00	37	21,8%
	3,00	10	5,9%
4,00	6	3,5%	
Κανένα πρόβλημα	Όχι	136	80,0%
	Ναι	34	20,0%
Υπέρταση	Όχι	116	68,2%
	Ναι	54	31,8%
Διαβήτης	Όχι	141	82,9%
	Ναι	29	17,1%
Μυοσκελετικά	Όχι	107	62,9%
	Ναι	63	37,1%
Καρδιογγειακά	Όχι	154	90,6%
	Ναι	16	9,4%
Λαμβάνεται θεραπεία για την αντιμετώπιση του άγχους και της κατάθλιψης;	Ναι	32	18,8%
	Όχι	138	81,2%
Λαμβάνεται θεραπεία για την αντιμετώπιση της απνίας;	Ναι	23	13,5%
	Όχι	147	86,5%

Πίνακας 2. Συσχετίσεις μεταξύ των μεταβλητών

	Τελική βαθμολογία AIS	Άγχος
Άγχος	0,598***	1
Κατάθλιψη	0,584***	0,683***

* $p\text{-level}=0.05$ ** $p\text{-level}=0.01$ *** $p\text{-level}=0.001$

Πίνακας 3. Αποτελέσματα υποδείγματος πολλαπλής παλινδρόμησης

Στα	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		t	p
	B	Std. Error	Beta			
Σταθερά	1,307	0,580		2,253	0,026	
Άγχος	0,385	0,084	0,373	4,604	0,000	
Κατάθλιψη	0,365	0,090	0,329	4,065	0,000	

Εξαρτημένη μεταβλητή: Τελική βαθμολογία AIS

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Conley, C. C., Bishop, B. T., & Andersen, B. L. (2016). Emotions and Emotion Regulation in Breast Cancer Survivorship. *Healthcare (Basel, Switzerland)*, 4(3), 56.
- Eysenck, M. W., & Fajkowska, M. (2018). Anxiety and depression: toward overlapping and distinctive features. *Cognition and Emotion*, 23(7), 1391-1400.
- Gharaei, H. A., Dianatinasab, M., Kouhestani, S. M., Fararouei, M., Moameri, H., Pakzad, R., & Ghaiasvand, R. (2019). Meta-analysis of the prevalence of depression among breast cancer survivors in Iran: an urgent need for community supportive care programs. *Epidemiology and Health*, 41, 1-11.
- Lowery-Allison, A. E., Passik, S. D., Cribbet, M. R., Reinsel, R. A., O'Sullivan, B., Norton, L., ... & Kavey, N. B. (2018). Sleep problems in breast cancer survivors 1-10 years posttreatment. *Palliative & supportive care*, 16(3), 325-334.
- Mystakidou, K., Tsilika, E., Parpa, E., Katsouda, E., Galanos, A., & Vlahos, L. (2004). The Hospital Anxiety and Depression Scale in Greek cancer patients: psychometric analyses and applicability. *Supportive Care in Cancer*, 12(12), 821-825.
- Soldatos, C. R., Dikeos, D. G., & Paparrigopoulos, T. J. (2003). The diagnostic validity of the Athens Insomnia Scale. *Journal of Psychosomatic Research*, 55(3), 263-267.
- Syrowatka, A., Motulsky, A., Kurteva, S., Hanley, J. A., Dixon, W. G., Meguerditchian, A. N., & Tamblyn, R. (2017). Predictors of distress in female breast cancer survivors: a systematic review. *Breast Cancer Research and Treatment*, 165(2), 229-245.
- Otte, J. L., Davis, L., Carpenter, J. S., Krier, C., Skaar, T. C., Rand, K. L., ... & Manchanda, S. (2016). Sleep disorders in breast cancer survivors. *Supportive Care in Cancer*, 24(10), 4197-4205.